

بررسی میزان و چگونگی استفاده از اینترنت توسط دانشجویان دانشگاه کابل و عوامل مؤثر و بازدارنده^۱

معصومه جعفری^۲

دکتر محمد حسین دیانی^۳

چکیده

پژوهش حاضر، میزان و چگونگی استفاده از اینترنت در بین دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه کابل، عوامل مؤثر بر استفاده و نیز موانع و مشکلات استفاده از اینترنت را به عنوان عوامل بازدارنده بررسی می‌کند. نمونه آماری این پژوهش را ۳۲۵ نفر دانشجوی مقطع کارشناسی دانشگاه کابل تشکیل می‌دهند که به طور تصادفی انتخاب شدند. نتایج نشان داد ۷۲٪ دانشجویان دانشگاه کابل از اینترنت استفاده می‌کنند. این کاربران بیشتر با هدف یافتن اطلاعات علمی و تخصصی، دست یافتن به اطلاعاتی که در منابع دیگر یافت نمی‌شود و انجام تکلیفهای درسی، از اینترنت استفاده می‌کنند. همچنین، ثابت شد بین میزان ساعتهای استفاده از اینترنت، مهارتهای اینترنتی دانشجویان و میزان تجربه استفاده از اینترنت، تفاوت معناداری وجود دارد. اما بین میزان ساعتهای استفاده و شرکت در دوره‌های آموزشی اینترنت دانشگاه، نوع سکونت دانشجویان، داشتن رایانه شخصی و جنسیت کاربران، رابطه معناداری وجود ندارد. کمبود تعداد رایانه به نسبت دانشجویان، دسترسی نداشتن به اینترنت در همه دانشکده‌ها و سرعت کم اتصال، از جمله عوامل بازدارنده استفاده از اینترنت در داخل دانشگاه کابل و هزینه و قیمت زیاد دسترسی به اینترنت، نبود برق دائمی در کابل و سرعت کم اتصال به اینترنت، از جمله موانع و عوامل بازدارنده استفاده از اینترنت در خارج از دانشگاه کابل اعلام شده است.

کلیدواژه‌ها: اینترنت، دانشگاه کابل، استفاده از اینترنت.

۱. بر گرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد، به راهنمایی دکتر محمد حسین دیانی.

۲. کارشناس ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی.

۳. استاد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوسی مشهد.

مقدمه

مزایای بی‌شمار اینترنت در زمینه پژوهش، آموزش و ارتباطات، دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی را ترغیب کرده است تا زمینه دسترسی به این شبکه عظیم را برای اعضا و دانشجویان خود فراهم سازند و به توسعه استفاده از آن پردازند. دسترسی به منابع اطلاعاتی و یافته‌های علمی، اشتراک دانش، ارتباط‌های علمی بین دانشمندان، آموزش از راه دور، دسترسی به کتابخانه‌های مجازی و مواردی دیگر از طریق اینترنت باعث شده است که این شبکه بیش از آنچه در ابتدا تصور می‌رفت، اهمیت یابد.

به علاوه، محدودیتهای مالی دانشگاه‌ها، محدودیت در مکان و زمان دسترسی به مجموعه‌های چاپی کتابخانه‌های فیزیکی و مشکلات دیگر، به اولویت استفاده از اینترنت به عنوان آسان‌ترین ابزار دسترسی به اطلاعات علمی و تخصصی منجر شده است، به طوری که امروزه دسترسی به منابع و فهرست کتابخانه‌های سنتی نیز از طریق این ابزار امکان‌پذیر است.

در افغانستان در خلال سالهای دهه‌های ۸۰ و ۹۰، به علت بی‌ثباتیهای سیاسی موجود، زیر ساختهای مخابراتی از بین رفته بود و در زمان طالبان (۲۰۰۱-۱۹۹۶) تعداد کمی از مؤسسه‌های بین‌المللی، خارجی و تجاری به شبکه اینترنت و تلفنهای ماهواره‌ای دسترسی داشتند. رژیم طالبان استفاده از اینترنت را به دلیل اینکه نمی‌توانستند نظارتی روی آن داشته باشند، ممنوع و حرام اعلام کرده بود (Taliban bars Internet in Afghanistan, 2001).

با گذشت هشت سال از دوران افغانستان بی‌رسانه، اکنون پنج شبکه بزرگ تلفنی^۱ در این کشور وجود دارد که خدمات تلفنی و اینترنتی به مردم ارائه می‌دهد.

1. Roshan, AWCC, Etisalat, MTN, Afghan Telecom.

طبق آمارهای وزارت مخابرات افغانستان (تا مارس ۲۰۰۸) ۸۰٪ مردم افغانستان امکان دسترسی به امکانات مخابراتی را دارا می باشند. همچنین، دسترسی به اینترنت هم از طریق ۱۸ فراهم کننده اینترنتی^۱ برای مردم امکان پذیر است (وزارت مخابرات و تکنولوژی اطلاعاتی افغانستان، ۲۰۰۸).

گسترش خدمات ارتباطی و اینترنتی جزء اولویتهای اساسی و عمده دولت افغانستان است. در «استراتژی انکشاف ملی افغانستان»^۲ یکی از هدفهای استراتژیک کلیدی برای توسعه ملی، چنین بیان شده است:

«گذر جامعه افغانی به یک جامعه مبتنی بر معلومات تا سال ۱۳۹۲» (استراتژی انکشاف ملی افغانستان، ۲۰۰۸).

با توجه به اینکه در طول جنگهای داخلی در افغانستان و سلطه حکومت طالبان (۲۰۰۱-۱۹۹۶)، اکثر منابع کتابخانه‌ای از بین رفته بود، جامعه جهانی پذیرفت اینترنت تنها ابزاری است که می‌تواند کمبودهای کتابخانه‌های دانشگاهی در این کشور را جبران کند. بدین ترتیب، در همان سالهای نخستین دولت انتقالی افغانستان، تلاشها برای دسترسی پذیر کردن منابع اطلاعاتی از طریق اینترنت برای جامعه دانشگاهی این کشور صورت پذیرفت. دانشگاه کابل، اولین دانشگاهی بود که در سال ۲۰۰۲ با کمک یونسکو^۳، به شبکه اینترنت و منابع اطلاعاتی الکترونیکی از طریق آن دسترسی یافت (Kabul University goes online, 2002).

بیان مسئله

آمارهای جهانی اینترنت نشان از رشد سریع استفاده از اینترنت در دنیا از جمله افغانستان بعد از طالبان دارد (Internet World States, 2008). آمارها نشان

1. Internet Service Provider.
2. Afghanistan National Development Strategy (ANDS).
3. UNESCO.

می‌دهد در افغانستان در سال ۲۰۰۶ از هر ۹۰ نفر یک نفر کاربر اینترنت بوده و تا سال ۲۰۰۸، از هر ۵۶ نفر یک نفر کاربر اینترنت بوده‌اند (Internet 2009). این در حالی است که در سال ۲۰۰۲ هیچ آماری درباره تعداد کاربران اینترنت افغانستان وجود نداشت.

با توجه به توان اینترنت در رفع نیازهای اطلاعاتی و فعالیتهای پژوهشی دانشجویان و با نظر به تلاشهای دولت افغانستان در ایجاد زیرساختهای مخابراتی و اینترنتی جدید در کشور، این پژوهش بر آن است تا نشان دهد دانشجویان دانشگاه کابل به چه میزان از اینترنت استفاده می‌کنند. همچنین، آنها در استفاده از اینترنت چه هدفهایی را دنبال می‌کنند و عوامل مؤثر و بازدارنده در استفاده از اینترنت از نظر آنها چه می‌باشد. موضوع اصلی پژوهش حاضر، آگاهی نداشتن از میزان و نحوه استفاده از اینترنت توسط دانشجویان و نظر آنها درباره موانع و مشکلات اینترنت و عوامل مؤثر بر استفاده آن می‌باشد.

هدفها و ضرورتهای انجام تحقیق

هدف این تحقیق، تعیین میزان و چگونگی استفاده از اینترنت توسط دانشجویان دانشگاه کابل و بررسی مشکلات و موانع موجود در استفاده اینترنت در این دانشگاه است. نتایج این پژوهش می‌تواند داده‌های سودمندی برای کاهش مشکلات موجود در زمینه دسترسی به اینترنت در دانشگاه‌ها و نیز استفاده از اینترنت با هدفهای پژوهشی و افزایش تولید اطلاعات علمی توسط دانشجویان را فراهم آورد.

با تکمیل شدن شبکه حلقوی فیبر نوری^۱ و تغییراتی که در زیرساختهای مخابراتی افغانستان در آینده رخ خواهد داد، انتظار می رود دسترسی به اینترنت در سطح وسیعی فراگیر شود، لذا این تحقیق می تواند امکان مقایسه میزان و چگونگی استفاده از اینترنت توسط دانشجویان را با دوران پس از این تغییرات تکنولوژیکی فراهم آورد.

فرضیه ها

- ۱- کاربران بیشتر به منظور برقراری ارتباط از اینترنت استفاده می کنند تا هدفهای آموزشی و تحقیقاتی.
- ۲- دانشجویان در انجام تحقیقات علمی در دانشگاه بیشتر به منابع چاپی متکی هستند تا به منابع الکترونیکی.
- ۳- کاربران برای استفاده از اینترنت بیشتر به رایانه های دانشگاهی متکی هستند تا به رایانه های شخصی.
- ۴- سطح رضایت دانشجویان از خدمات اینترنت دانشگاه پایین است.
- ۵- از نظر کاربران و غیر کاربران، مسئولان دانشگاه کابل به توسعه اینترنت در دانشگاه به میزان «کم» اهمیت می دهند.
- ۶- آگاهی به دانشجویان درباره «مزایای استفاده از اینترنت» از جمله عوامل مؤثر بر میزان استفاده است.

.....

۱. پروژه حلقوی فیبر نوری به طول ۳۲۰۰ کیلومتر شهرهای عمده و اساسی افغانستان را به هم وصل می کند. این پروژه در امتداد شاهراه کابل- قندهار و کابل- مزار شریف می گذرد و این شهرها به علاوه شهرهای مرتبط به این استانها را در برمی گیرد. همچنین، با اتمام این پروژه شهرهای کشور به یکدیگر و نیز به کشورهای ایران، ازبکستان، ترکمنستان، تاجیکستان، پاکستان و سایر کشورهای جنوب شرق آسیا اتصال پیدا می کنند.

جامعه پژوهش، روش‌شناسی و ابزار گردآوری اطلاعات

جامعه آماری این پژوهش را تمام دانشجویان روزانه و شبانه دانشگاه کابل که در مقطع کارشناسی و در ۱۴ دانشکده مشغول به تحصیل هستند، تشکیل می‌دهد. تعداد این دانشجویان در سال تحصیلی ۱۳۸۷ یازده هزار و هفتصد و پانزده نفر (۱۱۷۱۵) می‌باشد. از این تعداد، بر اساس جدول کجرسی - مورگان ۳۷۹ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند و پرسشنامه به صورت تصادفی بین آنها توزیع گردید و در نهایت ۳۲۵ پرسشنامه تکمیل و به محقق بازگشت داده شد. برای گردآوری داده‌ها نیز از یک پرسشنامه محقق ساخته استفاده و داده‌ها با بهره‌گیری از نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل شده است.

تعریف‌های عملیاتی

- میزان استفاده از اینترنت

منظور از میزان استفاده، بهره‌مندی از اینترنت بر حسب ساعت در یک هفته است که در پرسشنامه این تحقیق به «کمتر از یک ساعت در هفته»، «بین ۲ تا ۴ ساعت در هفته»، «بین ۵ تا ۷ ساعت در هفته»، «بین ۸ تا ۱۰ ساعت در هفته» و «بیشتر از ۱۰ ساعت در هفته» تقسیم بندی شده است.

- عوامل مؤثر بر استفاده از اینترنت

منظور از عوامل مؤثر، سهولت‌ها و آن دسته از عواملی است که باعث می‌شود دانشجو از اینترنت استفاده کند. در این تحقیق، عوامل مؤثر بر استفاده شامل «کاهش قیمت اینترنت در کشور»، «تشویق و یا اجبار استادان»، «افزایش سرعت و ارائه خدمات اینترنتی بهتر»، «سهولت‌های دسترسی به اینترنت رایگان در دانشکده‌ها و خوابگاه‌های دانشجویی» و «آگاهی به دانشجویان درباره مزایای استفاده از اینترنت» می‌باشد.

– عوامل بازدارنده استفاده از اینترنت

منظور از عوامل بازدارنده، موانع و مشکلاتی است که دانشجو برای استفاده از اینترنت در دانشگاه و یا خارج از دانشگاه با آن مواجه می‌شود و از میزان استفاده وی از اینترنت می‌کاهد و یا باعث استفاده نکردن می‌گردد. این عوامل به دو دسته عوامل بازدارنده داخل دانشگاه و خارج از دانشگاه تقسیم شده است. از جمله مشکلات اینترنت در داخل دانشگاه کابل می‌توان به سرعت کم اینترنت، تعداد کم رایانه‌ها به نسبت دانشجویان، نبود اینترنت رایگان در خوابگاه‌های دانشجویی، نبود اینترنت در همه دانشکده‌ها، خرابی رایانه‌ها و اهمیت ندادن مسئولان دانشگاه کابل به توسعه خدمات اینترنت در دانشگاه اشاره کرد. مشکلات اینترنت در خارج از دانشگاه نیز شامل نبود برق ۲۴ ساعته در کابل (در زمان انجام این پژوهش)، قیمت زیاد استفاده از اینترنت، سرعت کم اینترنت و خرابی در خطوط مخابراتی و نداشتن رایانه در منزل است.

پیشینه پژوهش

تحقیقات زیادی در رابطه با میزان و چگونگی استفاده از اینترنت در بین جامعه دانشگاهی و تأثیر اینترنت بر فعالیتهای آموزشی و پژوهشی کاربران در داخل و خارج از کشور انجام گرفته است. در بیشتر این پژوهشها به هدفهای کاربران در استفاده از اینترنت به منظورهای پژوهشی، آموزشی و ارتباطی توجه شده و عوامل مؤثر بر استفاده و نیز مشکلات و عوامل بازدارنده نیز بررسی شده است. «برنارد»^۱ (۲۰۰۰)، «زو»^۲ و «هی»^۳ (۲۰۰۲)، «ابراهیم»^۴ و «دایینگ ابراهیم»^۵ (۲۰۰۶)، «یوریگو»^۶

1. Barnard.
2. Zhu.
3. He.
4. Ibrahim.
5. Daining Ibrahim.
6. Ureigo.

و همکاران (۲۰۰۶)، «ادوبیجی»^۱ (۲۰۰۶)، «ولاسیداو»^۲ (۲۰۰۸)، «یوگاه»^۳ و «اکافور»^۴ (۲۰۰۸) و «پاندا»^۵ (۲۰۰۳) نمونه‌های جدیدی است که به بررسی میزان و چگونگی استفاده از اینترنت و بررسی موانع و مشکلات استفاده از اینترنت پرداخته‌اند. در ایران نیز نجفی (۱۳۸۱)، بابا رضایی (۱۳۸۱)، زکریایی (۱۳۸۱)، موحدی (۱۳۸۱)، یعقوبی و چیدری (۱۳۸۴)، برهمند (۱۳۸۴)، و کیلی مفرد (۱۳۸۴)، نعیمی (۱۳۸۵)، خداجوی (۱۳۸۵) و مختارپور (۱۳۸۶) نمونه‌هایی هستند که به تحقیقات مشابه درباره اینترنت در بین جامعه دانشگاهی پرداخته‌اند.

در این میان، تحقیقاتی که به طور خاص به موضوع اینترنت در افغانستان پرداخته باشد، می‌توان به «قشقای» و «لویس»^۶ (۲۰۰۲) اشاره نمود. این محققان مشکلات استفاده از اینترنت را در ابعاد فرهنگی در افغانستان و کشورهای خاورمیانه بررسی و به عوامل فرهنگی به عنوان موانع و مشکلات استفاده از اینترنت اشاره کرده‌اند. بنیاد آسیا^۷ نیز در سال ۲۰۰۷ یک نظرسنجی عمومی در افغانستان انجام داده و نظرات مردم نسبت به مسائل مختلف را سنجیده است. یکی از موضوعاتی که مورد بررسی قرار گرفته، میزان استفاده مردم از انواع اطلاعاتی مانند رسانه‌های گروهی، مجله‌ها، روزنامه‌ها، اینترنت و پیام کتبی است. در رابطه با میزان استفاده از اینترنت، نتایج نشان داد به طور روزانه هیچ کدام از افراد مورد بررسی، از اینترنت استفاده نمی‌کنند. همچنین، ۹۳٪ افراد هرگز از اینترنت استفاده نکرده‌اند. این نظرسنجی در پایان می‌نویسد: استفاده از اینترنت برای به دست آوردن اخبار و اطلاعات در بین کسانی که تحصیلات عالی دارند، بیشتر رایج است.

1. Adogbeji.
2. Valasidou.
3. Ugah.
4. Okafor.
5. Panda.
6. Lewis.
7. The Asia Foundation (TAF).

یافته‌های حاصل از پژوهش

۷۲٪ دانشجویان دانشگاه کابل از اینترنت استفاده می‌کنند. از این تعداد ۲۷٪ از کاربران اینترنت، زن و ۷۳٪ دیگر مرد هستند. ۴۲٪ از غیر کاربران نیز زن و ۵۸٪ دیگر مرد هستند. پاسخگویان بین ۱۸ تا ۴۰ سال دارند و میانگین سنی آنها ۲۲ سال است.

در زمینه دسترسی به اینترنت ۵۳/۳۰٪ دانشجویان، به اینترنت دسترسی دارند. سنجش مهارت‌های اینترنتی دانشجویان نیز نشان داد آنها به میزان کم (با میانگین رتبه ۲/۹۱ از ۵) با مهارت‌های اینترنت آشنایی دارند. ۶۷/۴۰٪ پاسخگویان اعلام کرده‌اند در دوره‌های آموزشی رایانه و اینترنت دانشگاه^۱ شرکت نکرده‌اند. همچنین ۶۱٪ پاسخگویان با مهارت‌های اینترنت آشنا نیستند و یا آشنایی آنها در حد بسیار کم می‌باشد. نتایج نشان داد ۶۵/۸۰٪ کاربران مهارت‌های اینترنت را از طریق دوستان و همکاران خود آموخته‌اند. ۳۵/۶۰٪ از طریق کتاب و تمرین‌های شخصی، ۲۴٪ از طریق آموزشگاه‌های خارج از دانشگاه، ۱۵٪ از طریق اعضای خانواده و صرفاً ۵/۱۰٪ اعلام کرده‌اند که این مهارت‌ها را از طریق دوره‌های آموزشی دانشگاه آموخته‌اند، در صورتی که ۲۸٪ کاربران در دوره‌های آموزشی این دو مرکز شرکت کرده‌اند. به نظر می‌رسد از نظر کاربران، شرکت در دوره‌های آموزشی رایانه و اینترنت دانشگاه به معنای آموختن دانش و مهارت‌های لازم برای استفاده از اینترنت نیست. از سویی، می‌توان دریافت که ممکن است دوره‌های آموزشی مربوط، مهارت‌های عملی را به دانشجویان و کاربران در سطح مطلوبی ارائه نمی‌دهد و یا اینکه به شرکت کنندگان فرصت انجام کارهای عملی داده نمی‌شود.

.....
۱. این آموزشها از طریق دو مرکز (ANGeL (Afghan Next Generation e- Learning و ITCK (Information Technology Center at Kabul University) در داخل دانشگاه برگزار می‌شود.

میزان و چگونگی استفاده از اینترنت در میان دانشجویان دانشگاه کابل

به طور متوسط کاربران ۲/۴۰ ساعت در هفته از اینترنت استفاده می‌کنند. بین میزان استفاده و جنسیت دانشجویان، شرکت در دوره های آموزشی اینترنت دانشگاه، داشتن رایانه شخصی، نوع سکونت و میزان رضایت، تفاوت معناداری وجود ندارد؛ اما بین میزان استفاده و مهارت‌های رایانه و اینترنت دانشجویان تفاوت معنادار مشاهده می‌شود. یعنی افراد دارای مهارت‌های اینترنتی بیشتر، بیشتر از اینترنت استفاده می‌کنند. همچنین، دانشجویانی که تجربه بیشتری در زمینه استفاده از اینترنت دارند (مدت زمانی که کاربر تجربه دسترسی به اینترنت را دارد)، ساعتهای بیشتری در هفته از اینترنت استفاده می‌کنند.

آزمون مجذور کا نشان داد بین میزان استفاده دانشجویان دانشکده‌های مختلف از اینترنت تفاوت معناداری وجود دارد و دانشجویان دانشکده مهندسی تعداد ساعات بیشتری (۳/۴۲) را نسبت به سایر دانشکده‌ها از اینترنت استفاده می‌کنند. پس از آن، دانشکده علوم با میانگین ۳/۰۰ ساعت در رتبه دوم قرار دارد. از بین ۱۴ دانشکده موجود، دانشجویان دانشکده‌های الهیات (۱/۷۰)، علوم اجتماعی (۱/۸۶) و دامپزشکی (۱/۸۳) کمترین ساعتهای آنها را در یک هفته صرف استفاده از اینترنت می‌کنند.

جدول ۱. آزمون مجذور کا بین میزان ساعتهای استفاده از اینترنت و متغیرهای پیش بین

نتیجه آزمون	درجه آزادی	مقدار P	ضریب کا	متغیرهای پیش بین
ندارد	۴	۰/۵۷۸	۲/۸۲۵	جنسیت
ندارد	۴	۰/۱۰۶	۷/۶۴۱	شرکت در دوره آموزشی
دارد	۱۶	۰/۰۰	۵۲/۶۸	داشتن مهارت اینترنت
دارد	۱۶	۰/۰۵	۳۴/۲۲	تجربه استفاده از اینترنت
ندارد	۸	۰/۷۰۰	۵/۵۳۱	داشتن رایانه شخصی
ندارد	۱۲	۰/۲۲۶	۱۵/۲۹۲	رضایت از خدمات اینترنت دانشگاه
ندارد	۴	۰/۴۲۱	۳/۸۸۷	نوع سکونت (خوابگاهی و غیر خوابگاهی)
دارد	۲۶	۰/۰۳	۰/۴۱۳	دانشکده

از آنجا که در پژوهش حاضر دانشجویان خوابگاهی بیش از نیمی از جامعه کاربران اینترنت را تشکیل می‌دهند، بررسی اینکه بین نوع سکونت دانشجویان و میزان ساعات استفاده، میزان مهارت‌های رایانه و اینترنت آنها، میزان رضایت از خدمات اینترنت، شرکت در دوره‌های آموزشی دانشگاه و داشتن رایانه شخصی تفاوت معنادار وجود دارد یا خیر، مهم به نظر می‌رسد. محاسبه آزمون مجذور کای بین این متغیرها و نوع سکونت نشان داد بین نوع سکونت دانشجویان و متغیرهای مذکور تفاوت معناداری وجود ندارد. اما بین نوع سکونت و میزان آشنایی با مهارت‌های اینترنتی تفاوت معنادار وجود دارد؛ بدین معنا که دانشجویان خوابگاهی و غیرخوابگاهی به میزان متفاوتی با مهارت‌های اینترنت آشنایی دارند و این تفاوت در جهت آشنایی بیشتر دانشجویان غیرخوابگاهی با مهارت‌های اینترنت است.

در زمینه استفاده از خدمات اینترنت، یافته‌ها نشان داد ۷۴/۷۰٪ از جامعه کاربران از موتورهای کاوش و راهنماهای موضوعی وب، ۶۷/۷۰٪ از پست الکترونیکی، ۵۳/۶۰٪ از وب جهانگستر، ۱۶/۷۰٪ از گفتگوی زنده اینترنتی و ۵/۶۰٪ از گروه‌های بحث و ۳/۹۰٪ از FTP استفاده می‌کنند.

جدول ۲. از کدام یک از خدمات اینترنت بیشتر استفاده می‌کنید؟ (n=234)

درصد	فراوانی	متغیرهای پیش بین
۶۷/۷۰	۱۵۷	پست الکترونیکی
۳/۹۰	۹	FTP
۱۶/۷۰	۳۹	چت
۵۳/۶۰	۱۲۵	وب
۷۴/۷۰	۱۷۴	موتورهای کاوش و راهنماهای موضوعی
۵/۶۰	۱۳	گروه‌های بحث
۲۲۲/۲۲	۵۱۷	مجموع

یافته‌های حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش به شرح زیر تحلیل و نتیجه‌گیری شد:

فرضیه اول - کاربران بیشتر به منظور برقراری ارتباط از اینترنت استفاده می‌کنند تا به منظور هدفهای تحقیقاتی و آموزشی

مندرجات جدول ۳ نشان می‌دهد ۶۵/۴٪ کاربران با هدف جستجوی اطلاعات علمی و تخصصی از طریق موتورهای کاوش، ۵۹٪ با هدف جستجوی اطلاعاتی که در منابع دیگر در دسترس نیست، ۵۸٪ با هدف انجام تکالیف درسی، ۴۴/۴٪ به منظور یادگرفتن چیزهای جدید برای ارتقای دانش تخصصی، ۴۱/۹۰٪ برای کسب اخبار و اطلاعات جدید، ۲۳٪ به منظور جستجوی کار، ۱۹/۸٪ با هدف ارتباط با دوستان و خانواده و ۱۱/۱٪ با هدف تفریح و سرگرمی از اینترنت استفاده می‌کنند. این نتایج نشان داد کاربران بیشتر با هدف یافتن اطلاعات و بخصوص اطلاعات علمی و تخصصی، از اینترنت استفاده می‌کنند.

جدول ۳. هدفهای استفاده از اینترنت از نظر کاربران (n=234)

درصد فراوانی	فراوانی	هدفهای استفاده از اینترنت
۶۵/۴٪	۱۵۲	جستجوی اطلاعات علمی و پژوهشی از طریق موتورهای کاوش
۵۹٪	۱۳۸	یافتن اطلاعاتی که از طریق منابع دیگر قابل دسترس نیست
۴۱/۹٪	۹۸	به دست آوردن اخبار و اطلاعات جدید
۴۴/۴٪	۱۰۴	یادگرفتن چیزهای جدید به منظور ارتقای دانش تخصصی
۵۸/۱٪	۱۳۶	انجام تکالیف درسی
۱۱/۱٪	۲۶	تفریح و سرگرمی
۲۳/۱٪	۵۴	جستجوی کار
۱۹/۸٪	۴۶	ارتباط با دوستان و خانواده
۳۲۲٪	*۷۵۵	مجموع

به منظور سنجش تفاوت میان نظرهای دانشجویان درباره میزان ساعاتی که آنها صرف انجام امور پژوهشی، آموزشی و ارتباطی از طریق اینترنت می‌کنند، آزمون مجذور کا محاسبه شد. نتایج نشان داد بین نظرهای دانشجویان تفاوت معنادار وجود دارد؛ بدین معنا که دانشجویان میزان ساعاتی متفاوتی را صرف انجام این امور از طریق اینترنت می‌کنند. به طور متوسط کاربران ۱/۶۲ ساعت را صرف انجام امور پژوهشی از طریق اینترنت، ۱/۵۰ ساعت برای انجام امور آموزشی و ۱/۲۷ ساعت را برای انجام امور ارتباطی از طریق اینترنت صرف می‌کنند. بنابراین، کاربران بیشتر برای انجام امور پژوهشی، سپس برای انجام امور آموزشی و در نهایت جهت برقراری ارتباطات از اینترنت استفاده می‌کنند. به نظر می‌رسد این دانشجویان به دلیل مشکلاتی که کتابخانه‌های دانشگاه با آن مواجه می‌باشند، ترجیح می‌دهند از اینترنت بیشتر با هدف یافتن اطلاعات علمی و تخصصی استفاده کنند. کتابخانه‌های مرکزی و دانشکده‌های دانشگاه کابل، علاوه بر اینکه دسترسی به منابع اطلاعاتی الکترونیکی (پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته) را از طریق وب سایت خود برای دانشجویان تا کنون فراهم نکرده است، با مشکلات متعددی در زمینه ذخیره و بازیابی اطلاعات منابع چاپی خود نیز مواجه است. در این شرایط، استفاده از منابع چاپی کتابخانه‌ها به منظور انجام امور تحقیقاتی و آموزشی با مشکلات بسیاری همراه است. لذا به نظر می‌رسد دانشجویان از اینترنت به عنوان آسان‌ترین و سریع‌ترین راه دسترسی به این گونه اطلاعات استفاده کنند.

جدول ۴. میانگین ساعتهایی که صرف امور پژوهشی، آموزشی و ارتباطی از طریق اینترنت می‌شود.

انحراف استاندارد	میانگین رتبه	سؤالهای ۹، ۱۰ و ۱۱ پرسشنامه
٪۷۲۶	۱/۶۲	میزان ساعتهایی که صرف انجام امور پژوهشی از طریق اینترنت می‌شود.
٪۷۲۱	۱/۵۰	میزان ساعتهایی که صرف انجام امور آموزشی از طریق اینترنت می‌شود.
٪۵۷۴	۱/۲۷	میزان ساعتهایی که صرف انجام امور ارتباطی از طریق اینترنت می‌شود.

فرضیه دوم- دانشجویان در انجام تحقیقات علمی در دانشگاه بیشتر به منابع چاپی متکی هستند تا به منابع الکترونیکی

نتیجه حاصل از آزمون مجذور کاشان داد بین نوع منابع (چاپی و الکترونیکی) که کاربران در انجام تکالیف و تحقیقات کلاسی از آن استفاده می‌کنند، اختلاف معنادار وجود دارد و این اختلاف بیشتر در جهت استفاده از منابع چاپی است. نتایج نشان داد کاربران به میزان ۷۱/۳۰٪ از منابع چاپی موجود در کتابخانه مرکزی، کتابخانه‌های دانشکده و کتابخانه‌های عمومی و به میزان ۵۳٪ از منابع الکترونیکی موجود در اینترنت استفاده می‌کنند.

فرضیه سوم- کاربران برای استفاده از اینترنت بیشتر به رایانه‌های دانشگاهی متکی هستند تا به رایانه‌های شخصی

بیش از نیمی از دانشجویان (۵۳/۲٪) دارای رایانه شخصی هستند و انتظار می‌رود بتوانند در منازل به اینترنت دسترسی داشته باشند. سنجش تفاوت بین داشتن رایانه شخصی و استفاده از اینترنت در مکانهای مختلف نشان داد بین این دو متغیر رابطه معنادار وجود ندارد؛ یعنی کاربرانی که رایانه شخصی دارند، لزوماً از مکان خاصی برای دسترسی به اینترنت استفاده نمی‌کنند و از آنجا که کاربران دارای رایانه شخصی، لزوماً از اینترنت به میزان بیشتری در منازل استفاده نمی‌کنند، می‌توان نتیجه گرفت کاربران برای استفاده از اینترنت بیشتر به رایانه‌های دانشگاهی متکی هستند تا به رایانه‌های شخصی. یافته‌ها نشان داد ۵۴/۱۰٪ دانشجویان برای دسترسی به اینترنت به کتابخانه مرکزی مراجعه می‌کنند. ۴۰٪ کاربران به مراکز اینترنت خوابگاه‌های دانشجویی، ۳۵/۴۰٪ به مراکز رایانه دانشکده‌ها، ۲۱/۴۰٪ به کافی‌نت‌های داخل شهر، ۹٪ در منازل و ۴/۴۰٪ در مکانهای دیگر (محل کار) به اینترنت دسترسی دارند. به نظر می‌رسد داشتن رایانه شخصی به تنهایی باعث دسترسی و استفاده از اینترنت نمی‌گردد. دسترسی و استفاده از اینترنت به مجموعه‌ای از ابزارها و امکانات نیاز

دارد. برق، سیم کارت شرکت ارائه دهنده خدمات ارتباطی، دستگاه موبایلی که امکان استفاده از خدمات GPRS را داشته باشد و خرید اعتبار لازم جهت دسترسی به اینترنت و یا خطوط تلفن دیجیتال در منزل از جمله امکانات اولیه است که کاربران علاوه بر رایانه شخصی باید آنها را نیز تهیه کنند. در صورتی که استفاده از رایانه‌های دانشگاه به منظور استفاده از اینترنت علاوه بر اینکه به امکانات و ابزارهای خاصی نیاز ندارد، رایگان نیز می‌باشد؛ بین اتکای کاربران به رایانه‌های دانشگاه و شخصی تفاوت معنادار وجود ندارد.

فرضیه چهارم - دانشجویان از خدمات اینترنت دانشگاه رضایت کمی دارند

سنجش میزان رضایت کاربران از وضعیت خدمات اینترنت در مؤسسات آموزش عالی به این دلیل مهم است که این میزان می‌تواند نشان دهنده کیفیت و کمیت خدماتی باشد که در این زمینه از سوی دانشگاه‌ها به دانشجویان و سایر کاربران ارائه می‌شود. اگر میزان رضایت بالا باشد، کیفیت خدمات ارائه شده در اثر توجه مسئولان در سطح مطلوبی قرار دارد و برعکس، میزان رضایت پایین، بیانگر وجود مشکلات و موانع در این زمینه است که به نوعی توجه بیشتر مسئولان مربوط را در جهت بهبود خدمات و رفع موانع موجود می‌طلبد.

محاسبه آزمون مجذور کای بین نظرات دانشجویان در زمینه میزان رضایت آنها از خدمات اینترنت دانشگاه نشان داد بین نظرات دانشجویان در این زمینه تفاوت معنادار وجود دارد و این تفاوت بیشتر در جهت برتری گزینه کم، معنادار است؛ بدین معنا که میزان رضایت دانشجویان از خدمات اینترنت دانشگاه، کم است. مقایسه میزان رضایت دختران و پسران از خدمات اینترنت دانشگاه نیز نشان داد بین جنسیت کاربران و میزان رضایت آنها تفاوت معناداری مشاهده نشده است؛ یعنی دختران و پسران میزان رضایت یکسانی از خدمات اینترنت دانشگاه کابل دارند. بررسی میزان رضایت دانشجویان خوابگاهی و غیر خوابگاهی نیز نشان داد بین محل سکونت دانشجویان و میزان رضایت آنها تفاوت معناداری وجود ندارد.

مقایسه میزان رضایت از خدمات اینترنت دانشگاه به تفکیک دانشکده نیز نشان داد بین ۱۴ دانشکده موجود، دانشکده مهندسی بیش از سایر دانشکده‌ها (۳/۱۷) از ۵) از وضعیت خدمات اینترنت دانشگاه رضایت دارد. پس از آن، دانشکده‌های علوم (۲/۹۳) و داروسازی (۲/۸۶) رضایت بیشتری نسبت به سایر دانشکده‌ها دارند. همچنین، کاربران دانشکده های هنرهای زیبا (۲/۱۰) و علوم اجتماعی (۲/۱۴) کمترین میزان رضایت را از اینترنت دانشگاه داشته‌اند.

توجه مسئولان در برطرف کردن مشکلات اینترنت دانشجویان می‌تواند به افزایش کیفیت و کمیت خدمات اینترنتی دانشگاه منجر شود و رضایت بیشتر کاربران و دانشجویان را در پی داشته باشد.

فرضیه پنجم- از نظر کاربران و غیر کاربران، مسئولان دانشگاه کابل به توسعه اینترنت در دانشگاه به میزان «کم» اهمیت می‌دهند

آزمون مجذور کا نشان داد بین نظرهای دانشجویان در زمینه میزان توجه مسئولان دانشگاه کابل به توسعه خدمات اینترنت تفاوت معنادار وجود دارد و این تفاوت بیشتر در جهت گزینه «کم» می‌باشد؛ بدین معنا که مسئولان دانشگاه کابل به توسعه خدمات اینترنت در دانشگاه به میزان کم اهمیت می‌دهند. کاربرانی که در دانشکده امکان دسترسی به اینترنت را دارند، نسبت به کسانی که در دانشکده امکان دسترسی به اینترنت را ندارند، اعلام کردند مسئولان به توسعه اینترنت در دانشگاه به میزان بیشتری اهمیت می‌دهند. همچنین، این دانشجویان از خدمات اینترنت دانشگاه رضایت بیشتری دارند.

جدول ۵. آزمون مجذور کا بین متغیرهای دسترسی به اینترنت در دانشکده و نظر دانشجویان

درباره میزان توجه مسئولان به توسعه اینترنت و میزان رضایت

درجه آزادی	مقدار P	ارزش	آزمون مجذور کا
۴	۰/۰۱۷	۱۲/۰۹۶	دسترسی به اینترنت دانشکده و نظر دانشجویان درباره میزان توجه مسئولان
۵	۰/۰۰۱	۲۰/۱۹۷	دسترسی به اینترنت دانشکده و میزان رضایت از اینترنت

فرضیه ششم - آگاهی به دانشجویان درباره «مزایای استفاده از اینترنت» از جمله عوامل مؤثر بر میزان استفاده است

بین نظر کاربران نسبت به عوامل مؤثر بر استفاده از اینترنت اختلاف معنادار وجود دارد. طبق این آزمون $p=0.000$ و چون کوچکتر از 0.05 است، لذا وجود اختلاف تأیید می‌گردد.

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد بیش از نیمی (۶۵٪) از کاربران اعتقاد دارند «آگاهی به دانشجویان درباره مزایای استفاده از اینترنت» باعث می‌شود آنها بیشتر از اینترنت استفاده کنند. بنابراین، فرضیه تحقیق مبنی بر اینکه آگاهی‌رسانی به دانشجویان در زمینه مزایای اینترنت از عوامل مؤثر بر استفاده است، تأیید می‌گردد.

آگاهی درباره مزایای اینترنت در امر پژوهش، آموزش و ارتباطات و تسهیلاتی که این شبکه در زمینه دسترسی به اطلاعات روزآمد به وجود می‌آورد، می‌تواند عاملی برای استفاده بیشتر از این فناوری باشد. «یعقوبی و چیدری» (۱۳۸۵) نیز نشان دادند هر چه دانشجویان نگرش مثبت‌تری نسبت به مزایای اینترنت داشته باشند، بیشتر از اینترنت استفاده می‌کنند. همچنین، آنها دریافتند چنانچه دانشجویان کارایی و فایده اینترنت در فعالیتهای آموزشی و پژوهشی را بتوانند عملاً آزمون کنند و چنانچه فواید کاربرد اینترنت در فعالیتهای آموزشی و پژوهشی بیشتر برای آنها ملموس باشد، به میزان بیشتری از اینترنت استفاده می‌کنند. «لویس و قشقای» (۲۰۰۲) به نقش عوامل فرهنگی بر میزان استفاده از اینترنت اشاره می‌کنند و با بیان این مطلب که اطلاعات کمی درباره سطح دانش و درک کشورهای خاورمیانه و بخصوص افغانستان درباره مزایا و معایب استفاده از اینترنت وجود دارد، نشان دادند با فرمول‌بندی منافع و مزایای استفاده از اینترنت به افغانستان و سایر کشورها، قبل از دسترسی دائمی به اینترنت، می‌توان از زیانهای آن جلوگیری نمود و مزایای استفاده از اینترنت را سریع‌تر به مردم معرفی کرد. آنها بیان می‌کنند با ایجاد یک مرکز

آزمایشی اینترنت می‌توان عملاً مزایای استفاده از اینترنت را در این کشورها نشان داد.

موانع و مشکلات دسترسی و استفاده از اینترنت

در این پژوهش، عوامل بازدارنده و یا موانع و مشکلات دسترسی و استفاده از اینترنت از نظر دو گروه کاربران و غیر کاربران، به طور جداگانه بررسی شده است.

الف) موانع و مشکلات اینترنت از نظر غیر کاربران

موانع و مشکلات دسترسی به اینترنت و استفاده از آن ممکن است باعث شود دانشجویان تصمیم بگیرند از اینترنت استفاده نکنند. پاسخگویان به این عوامل به عنوان دلایل استفاده نکردن از اینترنت اشاره کرده‌اند. نتایج نشان داد عمده‌ترین (۵۰/۵۰٪) دلیل استفاده نکردن از شبکه اینترنت توسط غیر کاربران «عدم دسترسی» است. پس از آن آشنا نبودن با مهارت‌های اینترنت با ۴۷/۳۰٪ و نبود برق^۱ با ۳۴/۱۰٪، نداشتن رایانه شخصی با ۳۳٪، هزینه زیاد دسترسی با ۳۰/۸۰٪، خرابی خطوط مخابراتی و سرعت کم با ۲۳٪ و نیاز نداشتن به استفاده با ۷/۷۰٪ از جمله عواملی است که غیر کاربران از آن به عنوان دلایل استفاده نکردن از اینترنت ذکر کرده‌اند. دسترسی نداشتن به اینترنت عاملی است که ۵۰٪ از غیر کاربران از آن به عنوان عمده‌ترین دلیل استفاده نکردن ذکر کرده‌اند. یافته‌های قبل نیز نشان داد ۴۷/۷۰٪ پاسخگویان ذکر کرده‌اند که امکانات دسترسی به اینترنت در دانشکده برای آنها فراهم نیست و همه گروه‌های یک دانشکده به نسبت برابر از امکانات دسترسی به اینترنت برخوردار نیستند.

.....
۱. در زمان جمع آوری داده‌های این پژوهش کابل از داشتن برق دائمی و ۲۴ ساعته بی بهره بود. در حال حاضر مشکل برق کابل به طور کامل حل شده است.

ب) موانع و مشکلات اینترنت از نظر کاربران

کاربران اینترنت ممکن است در داخل دانشگاه کابل و یا خارج از دانشگاه به اینترنت دسترسی داشته باشند و در مواردی ماهیت مشکلات دسترسی و استفاده از اینترنت در داخل و خارج از دانشگاه با یکدیگر متفاوت است. بنابراین، به طور جداگانه به بررسی هر کدام از موانع و عوامل بازدارنده در داخل و خارج از دانشگاه کابل پرداخته شده است.

۱. موانع و عوامل بازدارنده استفاده از اینترنت در داخل دانشگاه کابل

از نظر ۶۶/۲۰٪ کاربران «کمبود تعداد رایانه به نسبت دانشجویان»، از مهمترین موانع استفاده از اینترنت در دانشگاه کابل است. پس از آن «دسترسی نداشتن به اینترنت در همه دانشکده‌ها» با رقم ۵۹/۸۰٪ در رتبه دوم و «سرعت کم اتصال به اینترنت» با ۴۲/۷۰٪ در رتبه سوم قرار دارد. «دسترسی نداشتن رایگان به اینترنت در خوابگاه‌های دانشجویی» و «اهمیت ندادن مسئولان دانشگاه و دانشکده‌ها به توسعه خدمات اینترنت در دانشگاه کابل» هر کدام با میزان برابر ۳۲/۵۰٪ و خرابی رایانه‌ها با میزان ۳۰/۸۰٪ در مراتب بعدی قرار دارد. ۸/۱۰٪ کاربران نیز به برخورد نادرست و تبعیض آمیز مسئولان مراکز رایانه‌ها با دانشجویان، اعمال تبعیض‌های نژادی از سوی مسئولان مراکز اینترنت با دانشجویان، آشنا نبودن مسئولان مراکز رایانه با مشکلات فنی و پاسخگو نبودن به این گونه مشکلات از سوی آنها، نبود نرم‌افزارهای مورد نیاز در مراکز مربوط و تعطیلی مراکز رایانه در ساعتهای اداری به بهانه‌های مختلف، به عنوان مشکلات استفاده از اینترنت در دانشگاه کابل اشاره کرده‌اند.

همان‌طور که مشاهده می‌شود، ۶۶٪ کاربران اعلام کرده‌اند کمبود تعداد رایانه به نسبت دانشجویان، بزرگترین و عمده‌ترین مشکل آنها در زمینه استفاده از اینترنت در داخل دانشگاه است.

هر چه تعداد رایانه‌های قابل استفاده برای دانشجویان به نسبت آنها بیشتر باشد، سرانه رایانه برای دانشجویان بیشتر و میزان استفاده نیز به تبع آن افزایش می‌یابد. برای محاسبه سرانه رایانه هر دانشجو در دانشگاه، تعداد کل رایانه‌های قابل استفاده برای دانشجویان در دانشگاه بر تعداد کل دانشجویان تقسیم و سرانه رایانه هر دانشجو به دست می‌آید. با این فرمول، تعداد کل رایانه‌های قابل استفاده در دانشگاه کابل برای دانشجویان حدود ۳۴۳ دستگاه رایانه است^۱ و با توجه به اینکه تعداد کل دانشجویان ۱۱۷۱۵ نفر در سال تحصیلی ۱۳۸۷ می‌باشد، سرانه رایانه هر دانشجو ۰/۰۲ محاسبه می‌شود؛ یعنی تقریباً به ازای هر ۳۴ دانشجو، یک رایانه وجود دارد. در صورتی که مطابق با استانداردهای تجهیزات رایانه‌ای در دانشگاه‌ها، باید به ازای هر ده دانشجو یک رایانه قابل استفاده متصل به اینترنت وجود داشته باشد. بنابراین، دانشگاه کابل باید ۱۱۷۱ رایانه قابل استفاده برای دانشجویان خود داشته باشد. به طور خلاصه می‌توان گفت، این دانشگاه به ۸۲۸ رایانه دیگر برای دانشجویان نیاز دارد تا بتواند پاسخگوی نیاز کاربران خود باشد.

۲. موانع و عوامل بازدارنده استفاده از اینترنت در خارج از دانشگاه کابل

کاربران برای دسترسی و استفاده از اینترنت در خارج از دانشگاه (منازل و کافی‌نتها) نیز با مشکلات و موانعی مواجه هستند. بر اساس یافته‌ها، ۸۰/۸۰٪ کاربران گزارش کرده‌اند هزینه و قیمت زیاد دسترسی به اینترنت، عمده‌ترین مانع و مشکلی است که بر سر راه دسترسی و استفاده از اینترنت در خارج از دانشگاه وجود دارد. پس از آن، نبود برق ۲۴ ساعته به میزان ۶۰/۷۰٪ و سرعت کم اتصال و دسترسی به اینترنت با میزان ۴۴/۹۰٪ در رتبه‌های دوم و سوم قرار دارد. نداشتن رایانه شخصی به میزان ۳۰/۳۰٪ موانع دیگر دسترسی و استفاده از اینترنت در خارج از محیط دانشگاه است که کاربران با آن مواجه می‌باشند.

۱. بدون احتساب رایانه‌هایی که برای آموزش در کلاسهای درسی هر دانشکده وجود دارد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

این پژوهش نشان داد ۷۲٪ دانشجویان دانشگاه کابل از اینترنت استفاده می‌کنند. ۲۸٪ دیگر نیز به دلایلی مانند دسترسی نداشتن، نداشتن مهارت‌های کافی در زمینه اینترنت، نبود برق دائمی در کابل و هزینه‌های زیاد اتصال، از اینترنت استفاده نمی‌کنند. همچنین نتایج نشان داد کاربران بیشتر با هدف‌های پژوهشی و آموزشی از اینترنت استفاده می‌کنند تا با هدف‌های ارتباطی. این کاربران برای استفاده از اینترنت بیشتر به کتابخانه مرکزی دانشگاه کابل مراجعه می‌کنند و با وجود اینکه بیش از ۵۰٪ آنان رایانه شخصی دارند، فقط ۹٪ در منازل از اینترنت استفاده می‌کنند. بنابراین، کاربران در استفاده از اینترنت بیشتر به رایانه‌های دانشگاهی متکی هستند تا به رایانه‌های شخصی. هزینه‌های زیاد اتصال به اینترنت، نبود برق دائمی در کابل و لزوم تهیه امکانات دیگر برای اتصال باعث شده است تا کاربران ترجیح دهند از امکانات اینترنت رایگان دانشگاه استفاده کنند. کاربران عمده‌ترین مشکلات اینترنت در دانشگاه کابل را کمبود تعداد رایانه به نسبت دانشجویان، نبود امکانات دسترسی به اینترنت در همه دانشکده‌ها، سرعت کم دسترسی و اهمیت ندادن مسئولان دانشگاه به توسعه خدمات اینترنتی در دانشگاه کابل می‌دانند. همچنین، از نظر آنها عمده‌ترین مشکلات اینترنت کشور، هزینه زیاد دسترسی، نبود برق دائمی و سرعت کم اتصال است.

میزان رضایت دانشجویان از خدمات اینترنت دانشگاه در سطح پایین ارزیابی شده است و دانشجویان اعلام کرده‌اند مسئولان دانشگاه کابل به توسعه خدمات اینترنت دانشگاه به میزان کم اهمیت می‌دهند. آنها اعتقاد دارند عواملی مانند کاهش قیمت دسترسی به اینترنت در کشور، تشویق و یا اجبار دانشجویان به استفاده از اینترنت توسط استادان، افزایش سرعت اتصال و ارائه خدمات بهتر، سهولت‌های

دسترسی به اینترنت از طریق خوابگاه‌های دانشجویی و دانشکده‌ها و آگاهی به دانشجویان درباره مزایای استفاده از اینترنت، از جمله موارد و عواملی است که بر استفاده بیشتر تأثیر می‌گذارد.

بر اساس نتایج و یافته‌های پژوهش، برای بهبود وضعیت اینترنت دانشگاه کابل و تشویق کاربران به استفاده بیشتر، پیشنهادهایی ارائه شده است:

- پیشنهاد می‌شود در برنامه درسی دانشجویان در سال اول تحصیلی، درس اجباری آشنایی با رایانه و اینترنت گنجانده شود و مراکز آموزشی رایانه و اینترنت دانشگاه مانند مرکز انجل، مرکز آموزش رایانه و اینترنت دختران دانشگاه و ITCK در جهت تقویت این مهارت‌ها و آموزش مهارت‌های پیشرفته‌تر ایفای نقش نمایند.

- سطح سواد اطلاعاتی استادان به منظور آشنایی بیشتر آنها با منابع الکترونیکی تخصصی افزایش یابد و از آنها خواسته شود دانشجویان را به استفاده از اینترنت در انجام تحقیقات کلاسی و تکالیف درسی تشویق کنند.

- پورتال کتابخانه مرکزی دانشگاه بر اساس نیازهای اطلاعاتی دانشجویان و استادان، منابع الکترونیکی رایگان و معتبر را دسترس پذیر نماید.

- پیشنهاد می‌شود وزارت تحصیلات عالی، سیاست‌ها و خط مشی‌های روشن و عملی را جهت دسترسی و استفاده دانشگاه‌ها از اینترنت و پایگاه‌های اطلاعاتی تخصصی طراحی و در جهت عملیاتی شدن آن تلاش نماید.

- سطح سواد اطلاعاتی کتابداران برای کمک به مراجعان در زمینه استفاده از اینترنت و منابع الکترونیکی افزایش یابد و در این امر از کتابداران متخصص و تحصیل کرده استفاده شود.

- پیشنهاد می‌شود مرکز فناوری اطلاعات دانشگاه کابل نظارت بیشتری را روی دسترسی تمام دانشکده‌ها به اینترنت، رفع مشکلات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری،

_____ بررسی میزان و چگونگی استفاده از اینترنت توسط دانشجویان ... / ۲۰۱

خرابی رایانه‌ها، سرعت دسترسی، آموزش مسئولان مراکز رایانه دانشکده‌ها و افزایش تعداد رایانه‌ها به نسبت دانشجویان اعمال نماید.

- پیشنهاد می‌شود یک مرکز عمومی رایانه و اینترنت با تعداد رایانه‌های بیشتر و بدون محدودیت زمانی در استفاده برای دانشجویان این دانشگاه تأسیس گردد تا مشکل کمبود رایانه جهت دسترسی به اینترنت برطرف شود.

- پیشنهاد می‌گردد امکان دسترسی به اینترنت در اتاقهای خوابگاه‌های دانشجویی فراهم و یا تعداد رایانه‌های مراکز اینترنت خوابگاه‌های دانشجویی افزایش یابد. همچنین پیشنهاد می‌گردد دسترسی و استفاده از اینترنت برای دانشجویان خوابگاهی به صورت رایگان فراهم شود.

- پیشنهاد می‌گردد امکان استفاده از اینترنت بی‌سیم در داخل کتابخانه مرکزی، دانشکده‌ها و محوطه آنها برای دانشجویانی که laptop به همراه دارند، فراهم شود.

منابع

- اسدی، مریم (۱۳۸۲). مطالعه تأثیر استفاده از اینترنت بر رفتار اطلاع‌یابی - پژوهشی اعضای هیئت علمی رشته‌های مختلف دانشگاه تهران (با تأکید بر سه شاخه علوم انسانی، علوم پایه و فنی و مهندسی). پایان‌نامه کارشناسی ارشد. علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی. دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی. دانشگاه تهران. بازیابی ۳ اسفند ۱۳۸۷. از <http://www.civilica.com/paper-UEILLICO1-016.HTML>
- افغانستان در سال ۲۰۰۷: سروی مردم افغانستان (۲۰۰۷). کابل: بنیاد آسیا.
- بابا رضایی کاشانی، لایلا (۱۳۸۱). بررسی میزان استفاده و رضایت اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی خدمات بهداشتی درمانی ایران از اینترنت. پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی. دانشکده مدیریت و

اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران. بازیابی ۳ اسفند ۱۳۸۷، از
<http://alpha-irandoc.ac.ir/scripts/wxis.cgi?a=14:28:56>

- برهمند، نیلوفر (۱۳۸۴). بررسی استفاده از اینترنت در ارتباطات و تولیدات علمی اعضای هیئت علمی دارای مقاله در ISI در دانشگاه شیراز. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی. دانشگاه شیراز. بازیابی ۳ اسفند ۱۳۸۷ از

<http://idochp2.irandoc.ac.ir/fulltextmanager/fulltext15/TH/81/81619.pdf>
- زکریایی، لیلا (۱۳۸۱). بررسی میزان و چگونگی استفاده از اینترنت توسط

دانشجویان دانشگاه‌های دولتی شهر تهران به تفکیک جنسیت، دوره تحصیلی و دانشگاه در سال تحصیلی ۱۳۸۰-۱۳۸۱. پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم تربیتی. دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تربیت معلم. بازیابی ۳ اسفند ۱۳۸۷ از
<http://alpha-5.irandoc.ac.ir/scripts/wxis.cgi?a=14:37:47>

- مختار پور، رضا (۱۳۸۶). بررسی و مقایسه رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری در دانشگاه علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز. *مجله الکترونیکی مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران «نما»*. دوره هفتم. شماره ۲. بازیابی ۳ اسفند ۱۳۸۷ از

http://www.irandoc.ac.ir/Data/E_J/vol7/mokhtarpour_abs.htm
- نعیمی، شیلا (۱۳۸۵). مقایسه میزان استفاده از اینترنت در تأمین نیازهای

اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه اصفهان و دانشگاه شیراز. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی. دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه شیراز. بازیابی ۳ اسفند ۱۳۸۷ از

<http://idochp2.irandoc.ac.ir/fulltextmanager/fulltext15/TH/85/81657.pdf>
- وزارت مخابرات و تکنالوجی معلوماتی افغانستان (۲۰۰۸). *استراتژی*

انکشاف ملی افغانستان: استراتژی سکتور تکنالوجی معلوماتی و ارتباطی. بازیابی

۳ اسفند ۱۳۸۷ از ۲۰۱۳-۲۰۰۸.

<http://www.mcit.gov.af/Dari/Strategy-D/ICT%20Strategy%20Dari%20Language.pdf>

- وکیلی مفرد، حسین (۱۳۸۴). بررسی تأثیر اینترنت بر فعالیتهای علمی اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی همدان. فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی. جلد ۸، شماره دوم. صص ۷۹-۹۰.

- یعقوبی، جعفر و محمد چیدری (۱۳۸۴). بررسی عوامل مؤثر بر پذیرش و کاربرد اینترنت در فعالیتهای آموزشی و پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته ترویج و آموزش کشاورزی. مجله علوم کشاورزی ایران. جلد ۳۷، شماره ۱. صص. ۸۵-۹۲.

- Adogbeji, o. B. (2006). The Impact of the Internet on Research: the Experience of Delta State University, Nigeria. *Library Philosophy and Practice*, 8 (2).
- AK, B. (2003). Internet retures to Afghanistan. From: www.rediff.com/The Internet Returns To Afghanistan.htm. [02 June, 2008]
- Barnard, J.P. (2000). A study of Internet and library use in an academic setting. (Unpublished doctoral dissertation), University of Arizona, Arizona.
- Ghashghai, E. , Lewis, R. (2002). " Issues affecting Internet use in Afghanistan and developing Countries in the Middle East" . from: http://www.rand.org/pubs/issue_papers/IP231/index2.html. [11 June, 2008]
- Ibrahim, A., & Daing Ibrahim, D. Z. (2006). Significance of Cross Cultural Background. *Unitare- Journal*, 2 (2), 40-49.
- Internet access in Afghanistan. (2009). From: <http://www.ts2.pl/en/news/1/104>. [20 february, 2009]
- Internet world states: Usage and population statistics. From: <http://www.internetworldstats.com/asia.htm> [11 June, 2008]
- Kabul University Goes On-Line. (2002, 10 11). from http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=5585&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html. [06 August, 2009]

- Panda, K. C., & Sahu, N. K. (2003). *Use of Internet in the Engineering Colleges of Orissa: An Analysis*.
- Taliban bars Internet in Afghanistan. (2001, July 16). From: ZDNet Australia: www.zdnet.com.au/news. [11 June, 2008]
- Valasidou, A. (2008). The Impact Of ICT's In Education: The Case Of University Of Macedonia Students. *Journal of Business Case Studies* , 4 (2), 29-34.
- Ureigho, R.J. , Oroke, G.U. , Ekruyota, G.O.(2006) . The Impact of Internet usage: A case study of Delta State (Nigeria) tertiary Institutions. *Scientific Research and Essay* . vol. 1 (2) , pp.054-059.
- Zhu, J. J., & He, Z. (2002). Information Accessibility, User Sophistication, and Source Credibility: The Impact of the Internet on Value Orientations in Mainland China. *Journal of Computer-Mediated Communication* , 7 (2).